

DR ANNA GODLEWSKA-ZAORSKA
University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Poland)

Educator, occupational therapist, and sensory integration therapist (degree I and II). Research interests: childhood, early childhood care, preschool education, sensory integration, social forces, occupational therapy, and art therapy.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7913-0286>

E-mail: anna.godlewska-zaorska@uwm.edu.pl

CC-BY-NC-ND 4.0 Deed

INTEREST CENTERS IN THE LIGHT OF HOWARD GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES – FINDINGS FROM OBSERVATIONAL RESEARCH

Ośrodki zainteresowań w świetle teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera – doniesienia z badań obserwacyjnych

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.36.10>

Wprowadzenie

Współczesna pedagogika coraz częściej zwraca uwagę na indywidualne potrzeby i potencjały uczniów. Jednym z najbardziej wpływowych podejść w tej dziedzinie jest teoria inteligencji wielorakich, opracowana przez Howarda Gardnera w 1983 roku¹. Teoria ta zakłada, że tradycyjne pojęcie inteligencji jako jednolitej zdolności poznawczej nie oddaje pełni ludzkiego potencjału. Klasyczne podejście do inteligencji, reprezentowane m.in. przez Alfreda Bineta czy Charlesa Spearmana, koncentrowało się głównie na mierzalnych aspektach zdolności poznawczych, takich jak inteligencja ogólna². Krytykując jednostronność tego ujęcia, Howard Gardner zaproponował teorię inteligencji wielorakich (*Multiple Intelligences Theory*), według której inteligencja nie jest jednolitą zdolnością, lecz zestawem różnych, względnie niezależnych zdolności poznawczych³, które można za pomocą różnych zabiegów koncepcyjnych rozwijać i kształtować⁴.

1. Typy inteligencji

Howard Gardner wyróżnił osiem (później dziewięć) podstawowych typów inteligencji, podkreślając ich równorzędność oraz możliwość ich niezależnego rozwijania:

1. Inteligencja językowa – odnosi się do umiejętności operowania językiem, zarówno w mowie, jak i piśmie. Osoby obdarzone wysoką inteligencją lingwistyczną wykazują zdolność do efektywnego komunikowania się, łatwego przyswajania nowych języków, a także kreatywnego użycia słowa w literaturze i retoryce⁵. Jest szczególnie rozwinięta u pisarzy, poetów, dziennikarzy i prawników⁶.

¹ H. Gardner, *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*, Basic Books, New York 1983.

² U. Neisser, *Intelligence: Knowns and Unknowns*, „American Psychologist” 1996, nr 51, s. 77-101.

³ H. Gardner, *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*, Basic Books, New York 1999, s. 45.

⁴ M. Suświłło, *Inteligencje wielorakie w nowoczesnym kształceniu*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004.

⁵ T. Armstrong, *Multiple Intelligences in the Classroom*, ASCD, Alexandria 2009, s. 62.

⁶ H. Gardner, *Multiple Intelligences: New Horizons in Theory and Practice*, Basic Books, New York 2006, s. 78.

2. Inteligencja matematyczno-logiczna – odnosi się do zdolności analitycznego myślenia, rozwiązywania problemów i operowania abstrakcyjnymi pojęciami matematycznymi. Inteligencja ta jest dominująca u naukowców, matematyków i programistów⁷.

3. Inteligencja wizualno-przestrzenna – dotyczy zdolności do wyobrażania sobie przestrzeni i operowania obrazami mentalnymi. Osoby posiadające wysoki poziom inteligencji wizualno-przestrzennej charakteryzują się doskonałą orientacją w terenie, zdolnością tworzenia wizualizacji oraz talentem do sztuki i architektury⁸. Jest kluczowa dla malarzy, architektów, pilotów i inżynierów⁹.

4. Inteligencja ruchowa – opisuje zdolność do precyzyjnej kontroli nad własnym ciałem i koordynacji ruchowej. Osoby z rozwiniętą inteligencją kinestetyczną często odnoszą sukcesy w sporcie, tańcu, aktorstwie czy chirurgii¹⁰. Umiejętność uczenia się poprzez działanie jest kluczowa w tej formie inteligencji¹¹.

5. Inteligencja muzyczna – odnosi się do wrażliwości na dźwięki, rytm, melodię i tonację. Osoby z wysoką inteligencją muzyczną wykazują zdolności do tworzenia i interpretowania muzyki, często posiadają również lepszą pamięć słuchową¹². Inteligencja ta jest charakterystyczna dla muzyków, kompozytorów i dyrygentów¹³.

6. Inteligencja interpersonalna – dotyczy zdolności rozumienia innych ludzi, empatii i skutecznej komunikacji. Osoby posiadające tę inteligencję doskonale radzą sobie w kontaktach międzyludzkich, umieją rozpoznawać emocje innych i budować relacje¹⁴. Jest kluczowa dla nauczycieli, psychologów, polityków i liderów¹⁵.

7. Inteligencja intrapersonalna – opisuje zdolność do autorefleksji, rozumienia własnych emocji, celów i wartości. Osoby z wysoką inteligencją intrapersonalną często są introspektywne, samodzielne i mają dobrze rozwiniętą samoświadomość. Inteligencja ta jest istotna dla filozofów, psychologów i pisarzy¹⁶.

8. Inteligencja przyrodnicza – dodana do teorii w 1999 roku, odnosi się do zdolności rozpoznawania i klasyfikowania elementów środowiska naturalnego. Osoby z rozwiniętą inteligencją przyrodniczą często wykazują zainteresowanie ekologią, biologią i przyrodą. Jest charakterystyczna dla biologów, ekologów, rolników i weterynarzy¹⁷.

Teoria ta zrewolucjonizowała myślenie o zdolnościach ludzkich, wskazując na istnienie różnych rodzajów inteligencji, które przejawiają się w odmiennych dziedzinach aktywności człowieka. Według Howarda Gardnera każdy człowiek posiada unikalny profil inteligencji, który kształtuje jego preferencje edukacyjne, styl uczenia się oraz możliwości rozwoju w różnych obszarach. Teoria inteligencji wielorakich ma istotny wpływ na współczesne podejście do edukacji. Tradycyjne systemy przedszkolne koncentrują się głównie na rozwijaniu inteligencji lingwistycznej i matematyczno-logicznej, marginalizując inne zdolności uczniów¹⁸. Tymczasem podejście oparte na inteligencjach wielorakich zakłada

⁷ H. Gardner, *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*, Basic Books, New York 1993, s. 103.

⁸ E. Winner, *Invented Worlds: The Psychology of the Arts*, Harvard University Press, Cambridge 2013, s. 89.

⁹ H. Gardner, *Truth, Beauty, and Goodness Reframed: Educating for the Virtues in the Twenty-First Century*, Basic Books, New York 2011, s. 127.

¹⁰ D. Goleman, *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*, Bantam Books, New York 1995, s. 32.

¹¹ H. Gardner, *Intelligence Reframed: Multiple...*, dz. cyt., s. 136.

¹² D. Levitin, *This Is Your Brain on Music: The Science of a Human Obsession*, Dutton, New York 2006, s. 45.

¹³ H. Gardner, *Frames of Mind...*, dz. cyt., s. 78.

¹⁴ D. Goleman, *Emotional Intelligence: Why...*, dz. cyt., s. 58.

¹⁵ H. Gardner, *Multiple Intelligences: New...*, dz. cyt., s. 142.

¹⁶ H. Gardner, *Intelligence Reframed: Multiple...*, dz. cyt., s. 198.

¹⁷ Tamże, s. 212.

¹⁸ H. Gardner, *Truth, Beauty, and...*, dz. cyt., s. 98-105.

indywidualizację procesu nauczania-uczenia się oraz dostosowanie środowiska przedszkolnego do różnorodnych zdolności poznawczych dzieci¹⁹.

Organizacja środowiska pracy z dzieckiem/pracy dziecka powinna sprzyjać wspomaganiu procesu uczenia się poprzez zastosowanie stymulującego otoczenia, co może odbywać się w formie tzw. ośrodków zainteresowań²⁰, wyposażonych w liczne materiały i środki dydaktyczne, służące rozwijaniu różnorodnych zdolności poznawczych dzieci, w oparciu o założenia teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera.

Ośrodki zainteresowań, to zorganizowane przestrzenie edukacyjne, które umożliwiają dzieciom eksplorację różnorodnych dziedzin wiedzy i umiejętności w sposób praktyczny i angażujący. Mogą stanowić praktyczną implikację edukacyjną koncepcji Howarda Gardnera. Każdy ośrodek zainteresowań może być zaprojektowany w taki sposób, aby rozwijać konkretne rodzaje inteligencji poprzez dopasowane materiały i środki dydaktyczne oraz aktywności. Na przykład w obszarze edukacji przyrodniczej dzieci mogą prowadzić obserwacje środowiska naturalnego z wykorzystaniem mikroskopów czy lup, a także opiekować się roślinami lub małymi zwierzętami, takimi jak rybki czy owady, co może być realizowane w ośrodku przyrodniczo-ekologicznym (inteligencja przyrodnicza). Podobnie edukacja matematyczna może korzystać z ośrodka eksperymentalno-konstrukcyjnego, w którym dzieci manipulują klockami czy bryłami geometrycznymi (inteligencja matematyczno-logiczna).

2. Metodologia badań własnych

Badania miały charakter jakościowy i były przeprowadzone metodą obserwacji. Obserwacja jest jedną z podstawowych metod badawczych stosowanych w naukach społecznych, pedagogice i psychologii. Polega na systematycznym i celowym gromadzeniu danych poprzez bezpośrednie przyglądanie się określonym zjawiskom, osobom lub sytuacjom w ich naturalnym środowisku²¹. Środowiskiem badań stało się dwanaście przedszkoli na terenie powiatu olsztyńskiego. Przedszkola zostały dobrane w sposób celowy, tak aby połowa miała charakter publiczny, a drugie sześć niepubliczny. Obserwacje zostały przeprowadzone w sposób systematyczny, przez okres trzech miesięcy, w celu eksploracji środowiska przedszkolnego pod kątem obecności ośrodków zainteresowań, dostępnych w nich materiałów i środków dydaktycznych oraz sposobów zabawy dzieci w ośrodkach zainteresowań w kontekście teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera.

Pierwszy etap obserwacji wiązał się ze zidentyfikowaniem różnorodności ośrodków zainteresowań występujących w przedszkolach. Następnie każdą z wyłonionych przestrzeni obserwowano pod kątem identyfikacji dostępnych w niej materiałów i środków dydaktycznych. Najtrudniejszy etap badania dotyczył obserwacji sposobów zabawy dzieci w wyłonionych ośrodkach zainteresowań i ich związku z rozwijaniem różnych rodzajów inteligencji według koncepcji Howarda Gardnera. Obserwacja była niereaktywną metodą badawczą, co oznacza, że badacz nie ingerował w naturalne zachowania dzieci, lecz jedynie rejestrował ich aktywności²².

Dane analizowano metodą triangulacji, porównując wyniki obserwacji z teorią inteligencji wielorakich Howarda Gardnera oraz dostępną literaturą przedmiotu²³. Triangulacja polegała na zastosowaniu wieloaspektowego podejścia do analizy danych, łącząc obserwację z

¹⁹ T. Armstrong, *Multiple Intelligences in...*, dz. cyt., s. 75-82.

²⁰ Inna nazwa dla ośrodków zainteresowań to kąciaki tematyczne.

²¹ M. Łobocki, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2011, s. 132; S. Palka, *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, GWP, Gdańsk 2006, s. 55; D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych. Metody analizy rozmowy, tekstu i interakcji*, przeł. M. Głowicka-Grajper, J. Ostrowska, PWN, Warszawa 2007, s. 106.

²² M. Angrosino, *Doing Ethnographic and Observational Research*, SAGE, London 2010, s. 74.

²³ S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa 2007, s. 54.

analizą koncepcji teoretycznej oraz konsultacjami z nauczycielami przedszkolnymi²⁴. Dzięki temu możliwe było uzyskanie bardziej kompleksowego obrazu badanej rzeczywistości.

3. Wybrane wyniki badań własnych

Na podstawie przeprowadzonych badań zidentyfikowano następujące ośrodki zainteresowań: biblioteczny, eksperymentalno-konstrukcyjny, przyrodniczo-ekologiczny, teatralny, muzyczny, zabawy, marzeń i relaksacji, religijny. Zaobserwowane w nich materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci w kontekście teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera zostały przybliżone w dalszej części tekstu.

A. Ośrodek biblioteczny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Książki, komiksy, albumy, encyklopedie, czasopisma, historyjki obrazkowe.
- Litery magnetyczne, rozsypanki literowo-sylabowo-wyrazowe, mozaiki literowe, rebusy, zabawy i gry planszowe.

- Audiobooki, dyktafon, komputer z dostępem do Internetu, rzutnik.

- Kolorowy papier, przybory do pisania, rysowania i kolorowania, stemple.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Językowa – poprzez kontakt z literaturą, ćwiczenia z wykorzystaniem gier słownych i rebusów.

- Interpersonalna – poprzez wspólne czytanie i dyskusje.

- Intrapersonalna – poprzez identyfikację z postaciami z książek i refleksję nad własnymi emocjami, uczuciami i moralnością.

- Wizualno-przestrzenna – poprzez wykorzystanie ilustracji, mozaik i obrazków.

c/. Wnioski

Materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci podejmowane w tym ośrodku wspierają rozwój umiejętności językowych, zdolności komunikacyjnych oraz kreatywności, stwarzają przestrzeń do eksploracji literackiej i wizualnej. Literatura dziecięca często porusza tematy związane z emocjami, uczuciami i moralnością. Nauczycielki nierzadko inicjowały rozmowy na temat przeczytanych książek, zachęcając dzieci do wyrażania opinii i odniesienia treści do własnych doświadczeń.

B. Ośrodek eksperymentalno-konstrukcyjny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Przedmioty do manipulowania, kalkulatory, liczmany, wagi.

- Znaki i bryły geometryczne, symbole liczbowe, zabawy i gry planszowe.

- Geoplany, gumki, miary metryczne, sznurki, banknoty, monety, kasy.

- Klocki, pudełka.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Matematyczno-logiczna – poprzez rozwiązywanie problemów, manipulowanie liczbami i kształtami.

- Wizualno-przestrzenna – poprzez budowanie konstrukcji i pracę z bryłami geometrycznymi.

- Przyrodnicza – poprzez rozwijanie zdolności obserwacyjnych i umiejętności klasyfikowania.

c/. Wnioski:

Przedmioty i działania konstrukcyjne pozwalają dzieciom na samodzielne odkrywanie zasad matematycznych i logiki, wzmacniając ich zdolności analityczne. Poprzez samodzielne

²⁴ N. K. Denzin, *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, McGraw-Hill, New York 1978, s. 301.

odkrywanie, testowanie i budowanie dzieci uczą się logicznego myślenia, rozwijają kreatywność, umiejętności manualne oraz współpracę.

C. Ośrodek przyrodniczo-ekologiczny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Kalendarz, makieta układu słonecznego,
- Makieta dotycząca segregacji śmieci, kosze do segregacji śmieci.
- Termometry, wiatromierze, deszczomierze, lupy, mikroskopy, kompasy, lornetki.
- Akwarium z rybkami, terrarium z owadami, zielnik, konewka.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Przyrodnicza – poprzez obserwację świata naturalnego, eksperymenty i opiekę nad roślinami oraz zwierzętami.
- Matematyczno-logiczna – poprzez pomiary i analizę wyników eksperymentów.
- Wizualno-przestrzenna – poprzez modelowanie i tworzenie makiet, map, modeli i struktur przyrodniczych

c/. Wnioski:

Materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci podejmowane w tym ośrodku rozwijają wrażliwość na problemy ekologiczne oraz umiejętności obserwacyjne i analityczne, łącząc naukę z praktyką. Poprzez praktyczne działania na rzecz środowiska dzieci budują postawę ekologiczną i pogłębiają relację z a naturą.

D. Ośrodek teatralny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Scena, kurtyna, parawany.
- Stroje, peruki, farby do malowania na ciele.
- Marionetki, kukielki, pacynki.
- Mikrofon, dyktafon, kamera video, rzutnik.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Wizualno-przestrzenna – poprzez projektowanie dekoracji i scenografii.
- Interpersonalna – poprzez wspólną pracę nad przedstawieniem.
- Intrapersonalna – poprzez odgrywanie roli i refleksję nad nią.
- Ruchowa – poprzez odgrywanie ról i występy sceniczne.

c/. Wnioski:

Przedmioty i działania w tym ośrodku wspierają ekspresję emocjonalną i kreatywność, budując zdolności współpracy oraz pewność siebie. Występowanie przed innymi dziećmi pomaga przełamać nieśmiałość i rozwijać śmiałość w komunikacji. Odgrywanie ról wiąże się z pracą nad gestykulacją, koordynacją i świadomym używaniem ciała.

E. Ośrodek muzyczny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Grzechotki, dzwonki chromatyczne, flażolety, kastaniety, bębenki.
- Puszki z grochem, woreczki z kaszą, butelki po napojach.
- Płyty CD z muzyką poważną i rozrywkową, odtwarzacze, słuchawki.
- Pianino, keyboard.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Muzyczna – przez grę na instrumentach i słuchanie muzyki.
- Ruchowa – przez taniec i zabawy rytmiczne.
- Interpersonalna – przez wspólne muzykowanie.
- Intrapersonalna – poprzez wyrażanie emocji i uczuć.

c/. Wnioski:

Materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci podejmowane w tym ośrodku wspierają rozwój wrażliwości muzycznej oraz koordynacji ruchowej, zachęcając do współpracy i ekspresji artystycznej.

F. Ośrodek zabawy

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Lalki, wózki, łóżeczka, samochody, tory.
- Garnki, sztucce, naczynia, akcesoria kuchenne, atrapy produktów spożywczych.
- Narzędzia do majsterkowania, znaki drogowe, kask ochronny, kasa, banknoty, monety.
- Narzędzia medyczne, stetoskop, bandaże, plastry, szczotki, spinki, suszarka, toaleta.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Wszystkie inteligencje – w zależności od rodzaju zabawy i wykorzystanych materiałów.

c/. Wnioski:

Zabawa jako naturalna forma aktywności dziecka pozwala rozwijać różnorodne umiejętności, wspierając wszechstronny rozwój.

G. Ośrodek marzeń i relaksacji

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Przytulanki, poduszeczki, koce.
- Piłki i pufki do siedzenia, karimaty.
- Namiot, kanapa, hamak.
- Lampka, kotara, zasłona.

b/. Rozwijane inteligencje:

- Intrapersonalna – poprzez samorefleksję, odpoczynek i rozwój wyobraźni.

c/. Wnioski:

Materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci podejmowane w tym ośrodku pomagają dzieciom w rozwijaniu świadomości własnych potrzeb oraz zdolności relaksacji, wspierając ich samopoznanie.

H. Ośrodek religijny

a/. Materiały i środki dydaktyczne:

- Biblie dla dzieci z obrazkami, czasopisma.
- Modele świątyń, ilustracje kościołów, figurki świętych.
- Płyty CD z muzyką religijną, odtwarzacze, słuchawki.
- Atrybuty świąt religijnych.

b/. Rozwijane inteligencje:

• Intrapersonalna – poprzez refleksję, modlitwę, analizę wartości i osobistych emocji i uczuć.

- Interpersonalna – poprzez współpracę, rozmowy o relacjach i wspólne działania.

c/. Wnioski:

Ośrodek religijny w przedszkolu jest przestrzenią sprzyjającą zarówno refleksji wewnętrznej, jak i budowaniu relacji z innymi. Dzięki odpowiednio dobranym aktywnościom dzieci uczą się zarówno rozumienia siebie, jak i budowania pozytywnych relacji z innymi, co wspiera ich rozwój emocjonalny, społeczny i duchowy.

Podsumowanie

Podsumowanie wyników badań zostało ujęte w syntetycznej formie tabeli.

Tabela 1. Ośrodki zainteresowań w świetle teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera

Nazwa ośrodka	Materiały i środki dydaktyczne	Rozwijane inteligencje
biblioteczny	książki, komiksy, albumy, encyklopedie, czasopisma, historyjki obrazkowe, litery magnetyczne, rozsypanki literowo-sylabowo-wyrazowe, mozaiki literowe, rebusy, zabawy i gry planszowe, audiobooki, dyktafon, komputer z dostępem do Internetu, rzutnik, kolorowy papier, przybory do pisania, rysowania i kolorowania, stemple	językowa, interpersonalna, intrapersonalna, wizualno-przestrzenna
eksperymentalno-konstrukcyjny	przedmioty do manipulowania, kalkulatory, liczniki, wagi, znaki i bryły geometryczne, symbole liczbowe, zabawy i gry planszowe, geoplany, gumki, miary metryczne, sznurki, klocki, pudełka, banknoty, monety, kasy, klocki, pudełka	matematyczno-logiczna, wizualno-przestrzenna, przyrodnicza
przyrodniczo-ekologiczny	kalendarz, makieta układu słonecznego, makieta dotycząca segregacji śmieci, kosze do segregacji śmieci, termometry, wiatromierze, deszczomierze, lupy, mikroskopy, kompasy, lornetki, akwarium z rybkami, terrarium z owadami, zielnik, konewka...	przyrodnicza, matematyczno-logiczna, wizualno-przestrzenna
teatralny	scena, kurtyna, parawany, stroje, peruki, farby do malowania na ciele, marionetki, kukielki, pacynki, mikrofon, dyktafon, kamera video, rzutnik...	wizualno-przestrzenna, interpersonalna, intrapersonalna, ruchowa
muzyczny	grzechotki, dzwonki chromatyczne, flażolety, kastaniety, bębenki, puszki z grochem, woreczki z kaszą, butelki po napojach, płyty CD z muzyką poważną i rozrywkową, odtwarzacze, słuchawki, pianino, keyboard...	muzyczna, ruchowa, interpersonalna, intrapersonalna
zabawy	lalki, wózki, łóżeckza, samochody, tory, garnki, sztucce, naczynia, akcesoria kuchenne, atrapy produktów spożywczych, narzędzia do majsterkowania, znaki drogowe, kask ochronny, kasa, banknoty, monety, narzędzia medyczne, stetoskop, bandaż, plastry, szczotki, spinki, suszarka, toaletka	wszystkie inteligencje
marzeń i relaksacji	przyłanki, poduszeczki, koce, piłki i pufki do siedzenia, karimaty, namiot, kanapa, hamak, lampka, kotara, zasłona	intrapersonalna
religijny	biblie dla dzieci z obrazkami, czasopisma, modele świątyn, ilustracje kościołów, figurki świętych, płyty CD z muzyką religijną, odtwarzacze, słuchawki, atrybuty świąt religijnych	intrapersonalna interpersonalna

Źródło: badania własne.

Zakończenie

Głównym zadaniem placówek przedszkolnych jest tworzenie odpowiednich warunków, w których mogłyby się ujawniać i w pełni potencjalizować możliwości dziecka²⁵. Edukacyjny plan działania, powinien więc koncentrować się na uczniu, jednak zasadniczą rolę do spełnienia w planowaniu i budowaniu środowiska uczenia się ma nauczyciel. Dla dziecka środowisko uczenia się, tworzą te elementy otaczającej rzeczywistości, które działają inspirująco i powodują określone emocje, przeżycia, działania²⁶.

Ośrodki zainteresowań stanowią praktyczne zastosowanie teorii inteligencji wielorakich w edukacji przedszkolnej. Poprzez dostosowanie materiałów i środków dydaktycznych, aktywności i środowisk nauki do indywidualnych potrzeb i potencjałów uczniów, pozwalają na wszechstronny rozwój każdej z wyróżnionych przez Howarda Gardniera inteligencji. Takie podejście nie tylko wspiera rozwój poznawczy dzieci, ale również sprzyja budowaniu ich poczucia wartości, kreatywności, duchowości i zdolności współpracy.

Wyniki badań potwierdziły, że ośrodki zainteresowań odgrywają istotną rolę w rozwijaniu różnych typów inteligencji. Materiały i środki dydaktyczne oraz sposoby zabawy dzieci w ośrodku bibliotecznym wspierają rozwój inteligencji językowej i interpersonalnej poprzez czytanie książek oraz prowadzenie dyskusji na temat literatury. W ośrodku eksperymentalno-konstrukcyjnym rozwijana jest inteligencja matematyczno-logiczna oraz wizualno-przestrzenna, umożliwiając dzieciom eksplorację zasad fizyki i matematyki w sposób praktyczny. Szczególnie wartościowe okazały się ośrodki umożliwiające refleksję i rozwój zdolności poznawczych intra i interpersonalnych, takie jak ośrodek biblioteczny, muzyczny, teatralny czy religijny, które wspierają zarówno rozwój moralny, emocjonalny, jak i społeczny. Potwierdza to tezę, że włączenie elementów refleksyjnych i duchowych w edukacji przedszkolnej sprzyja kształtowaniu wartościowych postaw i głębszego rozumienia siebie oraz innych²⁷. Z kolei rozwój inteligencji intrapersonalnej był szczególnie widoczny w ośrodku marzeń i relaksacji, który stanowił przestrzeń do autorefleksji i samoregulacji emocjonalnej. Dzieci mogły tam rozwijać zdolność do wyciszenia, koncentracji oraz głębszego rozumienia własnych emocji²⁸.

Podsumowując, badania potwierdzają, że zróżnicowane ośrodki edukacyjne w przedszkolach odgrywają istotną rolę w rozwijaniu wielorakich inteligencji dzieci. Ponadto aktywności podejmowane w ośrodkach zainteresowań umożliwiają dzieciom rozwijanie swoich mocnych stron i zainteresowań w sposób naturalny i zintegrowany. W poczuciu, że uznawane są wartości osobowe, takie jak wolność, godność, sprawiedliwość, miłość i pokój²⁹.

Bibliografia

1. Angrosino M., *Doing Ethnographic and Observational Research*, SAGE, London 2010.
2. Armstrong T., *Multiple Intelligences in the Classroom*, ASCD, Alexandria 2009.
3. Bałachowicz J., Sikorska J., Krauze-Sikorska H., *Jak uczy się dziecko?*, [w:] *Pedagogika dziecka. Podręcznik akademicki*, H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań 2020.

²⁵ J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma, *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Kraków 2011, s. 195.

²⁶ J. Bałachowicz, J. Sikorska, H. Krauze-Sikorska, *Jak uczy się dziecko?*, (w:) *Pedagogika dziecka. Podręcznik akademicki*, H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski (red.), Wyd. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań 2020, s. 41-62.

²⁷ J. Fowler, *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*, Harper One, New York 1995, s. 112.

²⁸ D. J. Siegel, *The Whole-Brain Child*, Random House, New York 2012, s. 123.

²⁹ A. Klim-Klimaszewska, *Religious upbringing in the pedagogy of John Paul II*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34, s. 38-52.

4. Denzin N. K., *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, McGraw-Hill, New York 1978.
5. Fowler J., *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*, Harper One, New York 1995.
6. Gardner H., *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*, Basic Books, New York 1983.
7. Gardner H., *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*, Basic Books, New York 1999.
8. Gardner H., *Multiple Intelligences: New Horizons in Theory and Practice*, Basic Books, New York 2006.
9. Gardner H., *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*, Basic Books, New York 1993.
10. Gardner H., *Truth, Beauty, and Goodness Reframed: Educating for the Virtues in the Twenty-First Century*, Basic Books, New York 2011.
11. Goleman D., *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*, Bantam Books, New York 1995.
12. Karbowniczek J., Kwaśniewska M., Surma B., *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Kraków 2011.
13. Klim-Klimaszewska A., *Religious upbringing in the pedagogy of John Paul II*, „Pedagogika Katolicka” 2024, nr 34, s. 38-52.
14. Levitin D., *This Is Your Brain on Music: The Science of a Human Obsession*, Dutton, New York 2006.
15. Łobocki M., *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2011.
16. Neisser U., *Intelligence: Knowns and Unknowns*, „American Psychologist” 1996, nr 51, s. 77-101.
17. Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, PWN, Warszawa 2007.
18. Palka S., *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, GWP, Gdańsk 2006.
19. Siegel D. J., *The Whole-Brain Child*, Random House, New York 2012.
20. Silverman D., *Interpretacja danych jakościowych. Metody analizy rozmowy, tekstu i interakcji*, przeł. M. Głowicka-Grajper, J. Ostrowska, PWN, Warszawa 2007.
21. Suświłło M., *Inteligencje wielorakie w nowoczesnym kształceniu*, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004.
22. Winner E., *Invented Worlds: The Psychology of the Arts*, Harvard University Press, Cambridge 2013.